

Въ 1849. Колдъ е домашенъ учителъ на пастора*) Биркедалъ въ Рислингъ. Заедно съ пасторовитѣ две деца обучава и децата на пасторитѣ отъ сѣседнитѣ села.

*
* *

— Нашето училище е на кривъ пѣтъ. Учимъ само за изпитъ, който изпитъ да ни отваря пѣтъ къмъ сигурния „хлѣбъ нашъ насущный“. Народътъ е изгубилъ желание и енергия чрезъ свободенъ и самостоятеленъ трудъ да си пробива пѣтъ въ живота. Не се стреми къмъ просвѣта. Образованитѣ люде образуватъ особена класа, която преживѣва лесно и приятно. Тъмната маса е дошла до положение да се смѣта, че е предназначена да робува на привилегированата образована класа. Между образовани и прости зѣе ужасна пропасть...

— Не! Не може така! Това не бива повече да продължава! Трѣбва да се разкъса мрачната завеса. Трѣбва да се събудятъ заспалитѣ. Да се разрушатъ рѣждясали окови. Да се прокопаятъ мрежа просвѣтни канали, които да се вливатъ дълбоко въ народната цѣлина. Да се създадатъ за останалитѣ назадъ народни маси училища, нови училища, свободни училища.

— Народътъ се нуждае отъ обща, всестранна просвѣта, независимо отъ това, дали човѣкъ работи съ писалка, чукъ или мотика. Ако малцина могатъ да станатъ учени, то всички трѣбва да бждатъ просвѣтени граждани. Граждани, които да се учатъ не за да напушатъ своята професия и търсятъ „лекъ“ поминѣкъ, а да бждатъ полезни за нея.

— Трѣбва да се възпита народътъ, да се направи годенъ да се бори за своето освобождение, да умѣе самъ да гради своето щастие. Да се бори и да гради разумно, планомѣрно, упорито. Трѣбва да се събудятъ неговитѣ духовни сили, да се създадатъ характерни хора. Да се възроди заспалата човѣщина.

— Трѣбва да се откриятъ за народа, за възрастния народъ, училища, въ които той да идва не отъ страхъ предъ закона, не по принуждение, а по добра воля, по собствено влѣчение, подбуденъ отъ духовенъ интересъ. Тѣзи училища трѣбва да бждатъ **училища на живото слово**. Тѣ трѣбва да възпламеняватъ. Народнитѣ маси приличатъ на взривно вещество. Лесно възпламеняватъ. Но да възпламенишъ единъ взривъ, не значи още че си свършилъ голѣма и полезна работа. Важи за какво си го възпламенилъ. Да го възпламенишъ, за да разрушишъ едно дѣло, надъ което хиляди работници съ вѣкове сж работили, значи да

*) Пасторъ — свещеникъ.